

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

*Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції*

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧІСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ.....	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД.....	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ.....	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ.....	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО.....	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ.....	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ.....	129
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ.....	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ.....	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛADOVA НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ.....	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ.....	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ.....	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ.....	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ.....	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

привчає дітей до самостійності, самоорганізації та відповідальності за прийняті рішення, адже від вибору стратегії залежить фінальний результат роботи всієї групи.

Особливої уваги заслуговують завдання відкритого типу та моделювання життєвих ситуацій, наприклад, розрахунок бюджету спільної подорожі або планування шкільного заходу. Виконуючи такі проєкти, учні інтегрують математичні знання з громадянськими компетентностями, вчать домовлятися про раціональне використання ресурсів та враховувати інтереси всіх учасників групи.

Емпірична перевірка дієвості запропонованих підходів здійснювалася методом цілеспрямованого спостереження за освітнім процесом. Аналіз уроків математики, побудованих на використанні технологій «Акваріум» та «Ажурна пилка»,

дозволив зафіксувати позитивну динаміку залученості здобувачів освіти. Характерно, що в умовах групової роботи здобувачі освіти демонстрували не лише академічну активність, а й соціальну зрілість: вміння аргументувати свою позицію без агресії, дотримуватися регламенту та підтримувати партнерів. Це підтверджує гіпотезу про те, що математична діяльність є ефективним інструментом для тренування навичок демократичної взаємодії.

Висновки та рекомендації. Отже, використання групових форм роботи на уроках математики в початковій освіті є потужним засобом формування демократичних цінностей. Системне впровадження таких методів дозволяє виховати активних громадян, які вміють співпрацювати, поважають права інших та готові до свідомого життя в демократичному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бекман Е., Траффорд Б. Демократичне врядування в школах : посібник / пер. з англ. Л. Парашенко. Осло : The European Wergeland Centre, 2013. 88 с.
2. Богдан Т. М. Демократичні засади у математичній освіті. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2019. Вип. 3. С. 249–257.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. Київ : МОН України, 2016. 40 с.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : А.С.К., 2007. 144 с.
5. Senturk I., Oyman N. Democratic Classroom Practices in Mathematics Teaching. *Journal of Mathematics Education*. 2023. Vol. 5, no. 1. P. 45–52.

*Стаття надійшла до редакції
23 листопада 2025 р*

НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ

УДК 377.8.091.31:159.955.4

СТАНКЕВИЧ ІННА,

кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін,
Чортківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
імені Олександра Барвінського

Abstract. *The article examines the concept of learning as dialogue, which enhances the development of critical thinking and fosters students' ability to accept alternative viewpoints. The*

study analyses the Socratic dialogue method and modern discussion formats that create a safe educational environment, teach children to express ideas respectfully, and listen to opponents without aggression. The relevance of dialogic approaches is justified in the context of educational reform and the growing need for social and communicative competencies. The article highlights the positive impact of dialogic practices on students' reflection, tolerance, and emotional self-regulation.

Keywords: *dialogic learning, critical thinking, Socratic dialogue, discussion, communication, tolerance, educational environment.*

Сучасна освіта орієнтується на формування у здобувачів освіти умінь критично мислити, аргументовано висловлювати власну позицію та поважати думку інших. Однак традиційна модель навчання, що часто ґрунтується на монологічному стилі взаємодії «вчитель → здобувач освіти», не завжди створює умови для розвитку діалогічності та взаєморозуміння. Діти нерідко стикаються з труднощами у веденні конструктивної дискусії: можуть проявляти агресію у висловлюваннях, не вміють слухати співрозмовника, перебивають, уникають аргументації.

Проблема полягає у пошуку таких методичних підходів та організаційних форм навчання, які забезпечать діалог як освітню взаємодію, а не лише обмін репліками. Особливої актуальності набувають методи, що допомагають здобувачам освіти осмислено будувати діалог, ставити відкриті запитання, аналізувати різні точки зору та робити усвідомлені висновки. До таких методів належать "Сократівський діалог", різноманітні дискусійні формати, технології розвитку критичного мислення [1, с.16].

Питання розвитку критичного мислення засобами діалогу досліджується у працях Л. Виготського, М. Бахтіна, П. Фрейре, М. Ліпмана, які наголошували на ключовій ролі діалогічної взаємодії у пізнавальному розвитку дитини. У вітчизняних та зарубіжних дослідженнях (О. Пометун, І. Дичківська, Р. Пол, Д. Клустер, К. Мерсер) підкреслюється, що залучення школярів до

дискусій і проблемного обговорення сприяє формуванню аргументаційних умінь, навичок аналізу інформації, розвитку емоційного інтелекту.

Метод «Сократівського діалогу» розглядається у працях Г. Елліота, В. Нельсона, а також у сучасних педагогічних методиках як спосіб формування культури запитування, вміння ставити уточнювальні та критично спрямовані запитання. Щодо дискусійних форматів, широко вивчаються такі методи, як «Кола Віденського», «Дебати», «Світове кафе», «Акваріум», «Коло думок», які допомагають здобувачам освіти не лише формулювати власні судження, а й приймати альтернативні погляди.

Попри значну кількість досліджень, питання інтеграції діалогічних та сократівських методів, адаптація їх до вікових особливостей дітей та оцінка ефективності залишаються недостатньо розкритими. Це зумовлює потребу в подальшому науково-методичному опрацюванні.

Мета дослідження: обґрунтувати педагогічні умови та методичні підходи до використання діалогічних технологій (зокрема Сократівського діалогу та дискусійних форматів) для розвитку критичного мислення й уміння приймати чужу думку у здобувачів освіти.

Основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади діалогічного навчання та його роль у розвитку критичного мислення.

2. Дослідити можливості застосування методів «Сократівського діалогу» в освітньому процесі.

3. Охарактеризувати сучасні дискусійні формати, що сприяють формуванню культури ненасильницького спілкування та поваги до позиції співрозмовника.

4. Визначити критерії та показники розвитку у здобувачів освіти уміння слухати, аналізувати та приймати альтернативні думки.

5. Розробити рекомендації для викладачів щодо впровадження діалогічних форм навчання.

Діалогічний підхід до навчання ґрунтується на ідеї, що знання формується у взаємодії, а мислення розвивається тоді, коли здобувач освіти має можливість ставити запитання, відповідати, аргументувати та слухати інших. Навчання, організоване як діалог, сприяє розвитку критичного мислення, оскільки змушує здобувача освіти аналізувати інформацію, порівнювати різні позиції, робити висновки та переосмислювати власні погляди.

Одним із найбільш ефективних інструментів діалогічного навчання є метод «Сократівського діалогу», що базується на постановці відкритих, проблемних і уточнювальних запитань. Під час такого діалогу здобувачі освіти вчаться не просто давати правильну відповідь, а розмірковувати, шукати причинно-наслідкові зв'язки, пояснювати свою думку. Запитання типу «Чому ти так думаєш?», «Як це можна довести?», «Які є альтернативні варіанти?» сприяють розвитку логічного мислення, уміння аргументувати та дійти самостійного висновку [2, с. 29].

Другим напрямом, який стимулює культуру діалогу, є застосування дискусійних форматів. Практика показує, що такі форми роботи, як «Коло думок», «Акваріум», «Дебати», «Естафета думок», «Світове кафе», «Звіт без автора»

«Комунікативна сітка», «Адвокат Диявола», метод дискусійного дебату «Віденське коло» істотно підсилюють здатність здобувачів освіти вести конструктивну розмову без агресії. У ході дискусії здобувачі освіти навчаються брати слово, дотримуватися правил спілкування, розрізняти факти й судження, виявляти емоції та контролювати їх. Спільне обговорення формує соціальні навички: толерантність, повагу до співрозмовника, готовність вислухати іншу точку зору.

Інтерактивна технологія «Акваріум» є однією із форм діалогічного навчання сутність якого полягає в тому, що в центрі класу формується невелике коло здобувачів освіти, які ведуть дискусію на задану тему. Решта учасників сидить навколо і спостерігає за перебігом розмови, не втручаючись у неї. Через певний час ролі змінюються: ті, хто був спостерігачем, стають учасниками, а учасники переходять у позицію слухачів. Така організація дозволяє кожному учаснику побути і «рибкою в акваріумі», і уважним слухачем, що сприяє формуванню навичок як говоріння, так і слухання. Метою методу є навчити здобувачів освіти вести продуктивну дискусію, аргументувати власну думку, критично мислити та толерантно ставитися до різних точок зору. Він допомагає виховувати культуру мовлення, взаємоповагу та створює атмосферу емоційної безпеки [3, с. 123].

Метод «Віденське коло» (Viennese Circle) — це структурований формат групової дискусії або дебатів, спрямований на всебічний аналіз складної, суперечливої проблеми. Його головна перевага полягає у забезпеченні рівномірного часу для висловлювання протилежних точок зору та активному залученні всіх учасників, включаючи аудиторію.

Сутність методу «Коло думок» полягає в тому, що всі учасники по черзі висловлюють

свою думку з певного питання чи проблеми. Говорить кожен, і жодна думка не залишається поза увагою. Викладач або модератор слідує за тим, щоб висловлювання були послідовними, щоб не перебивали один одного, і щоб кожен мав рівні можливості для участі. Дана методика допомагає здобувачам освіти відчувати себе частиною спільноти, розвиває навички співпраці, вчить поважати різні точки зору та формує культуру спілкування. Він особливо важливий у сучасних навчальних закладах, де цінуються не лише знання, а й уміння працювати в команді, слухати й бути почутим.

Метод «Світове кафе» — це гнучка, проста у використанні методика групового обговорення, розроблена для полегшення відкритого діалогу та обміну знаннями навколо важливих питань. Вона імітує невимушену, творчу атмосферу кафе, де учасники обговорюють глибокі ідеї за чашкою кави.

Інтерактивна технологія «Комунікативна сітка» - це методика кооперативного навчання, де здобувачі освіти стають експертами в окремій частині проблеми, а потім вчать одне одного. Вона чудово протидіє неприйняттю чужої думки, бо всі змушені слухати одне одного, щоб отримати повну картину.

Зміст методу «Адвокат диявола» прямо спрямований на розвиток критичного мислення та уникнення однобічності суджень. Даний метод вчить приймати роль опонента не тому, що ти так думаєш, а тому, що це необхідно для всебічного аналізу.

Методика форми роботи «Звіт без автора» спрямована на подолання страху висміювання, критики та впливу "зірок" (формальних лідерів) на групову думку.

Технологія «Дебати» — це одна з найефективніших форм діалогічного навчання, яка полягає в організованому обговоренні певної проблеми або питання

між двома чи кількома сторонами, що мають протилежні позиції. Дебати — це структурована дискусія, де учасники поділяються на команди (наприклад, «за» і «проти»). Кожна команда аргументовано відстоює свою точку зору, використовуючи факти, приклади та логічні доводи. Важливо, що дебати мають чіткі правила: регламент часу, порядок виступів, право на запитання та відповіді. Дебати формують уміння вести діалог у конфліктних ситуаціях, навчають шукати компроміс, розвивають логіку, культуру мовлення та впевненість у собі. Це не лише метод навчання, а й практика демократичного спілкування, яка готує учнів до активної участі в суспільному житті [4, с. 96].

Ефективність діалогічного навчання значною мірою залежить від педагогічної позиції викладача. Педагог виступає фасилітатором, організатором взаємодії, який не нав'язує свою думку, а створює умови для самостійних висновків учнів. Успішна реалізація діалогічних методів передбачає підтримання позитивного емоційного клімату, формування правил безпечної комунікації та рівноправної участі всіх учнів.

Дослідження показують, що систематичне використання діалогічних технологій позитивно впливає на такі показники:

- уміння ставити запитання;
- здатність аргументувати власну позицію;
- навички активного слухання;
- толерантність до різних точок зору;
- здатність до рефлексії;
- рівень саморегуляції та емоційної стриманості під час обговорень [5, с. 239-240].

Таким чином, діалог не лише сприяє розвитку критичного мислення, а й виконує важливу соціально-виховну функцію — навчає здобувачів освіти мирно співіснувати, будувати взаєморозуміння та поважати інших.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження встановлено, що навчання, побудоване на основі діалогу, є ефективним засобом розвитку критичного мислення здобувачів освіти та формування в них умінь приймати чужу думку. Методи «Сократівського діалогу» та сучасні дискусійні формати створюють умови для активної пізнавальної діяльності, формують культуру аргументації та сприяють розвитку навичок ненасильницької комунікації.

Науково-педагогічний аналіз показав, що діалогічні технології є дієвими у різновікових навчальних середовищах, де вони допомагають здобувачам освіти навчитися слухати, висловлюватися, порівнювати, ставити запитання і робити висновки. Однак ефективність діалогу значною мірою залежить від педагогічної майстерності викладача, його вміння

створити безпечне середовище, підтримати кожного учасника освітнього процесу та стимулювати взаємодію.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані із:

1. Розробленням методичних рекомендацій для викладачів, які працюють з різновіковими групами щодо системного впровадження Сократівського діалогу.

2. Психолого-педагогічними дослідженнями впливу діалогічних методів на емоційний інтелект здобувачів освіти.

3. Вивченням технологій медіації й ненасильницького спілкування у освітньому середовищі.

4. Апробацією дидактичних ігор та інтерактивних вправ, які сприятимуть розвитку навичок ведення дискусії.

5. Створенням цифрових інструментів, що підтримують діалогічне навчання (онлайн-дискусії, інтерактивні платформи).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Берулава Г. А. Методологічні основи діалогічного підходу до освіти. *Педагогіка*. 2011. № 4. С. 15–20.
2. Кремень В. Г. Філософія освіти: екзистенція і діалог. *Філософія освіти*. 2010. № 1–2. С. 27–34.
3. Ліпман М. Чим може бути критичне мислення? *Критичне мислення: теорія та практика*. Київ : Навчальна книга, 2006. С. 120–135.
4. Тягло О. В. Критичне мислення : навч. посіб. Харків : Основа, 2008. 189 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник. 2-ге вид. Київ : Академвидав, 2014. 448 с.

*Стаття надійшла до редакції
10 листопада 2025 р*

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

УДК 373.3.091.313-047.37:57.081.1

ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА,

здобувачки фахової передвищої освіти

Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради

Науковий керівник: Алла Хомярчук,

викладач КЗВО «Луцький педагогічний інститут»

Волинської обласної ради

Проектна діяльність у курсі «Я досліджую освітнього процесу, спрямованою на світ» є важливою складовою сучасного формування ключових компетентностей